

ВІДГУК

офіційного опонента

**кандидата економічних наук, доцента Михайлишин Лілії Іванівни
на дисертаційну роботу Ємельянової Наталії Анатоліївни
на тему «Розвиток приватно-державного партнерства в процесі
транснаціоналізації економічних систем», яку представлено до захисту
у спеціалізованій вченій раді Д 11.051.03 у Донецькому національному
університеті МОН України (м. Вінниця) на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове
господарство і міжнародні економічні відносини**

Актуальність теми дослідження

Перехід найбільш розвинутої частини світового суспільства до нової постіндустріальної цивілізаційної ери об'єктивно обумовлює зміну парадигми та стратегій трансформації світового і національного розвитку. У сучасних економічних умовах одним із дієвих інструментів узгодження інтересів суб'єктів економічного розвитку є підвищення ефективності взаємодії бізнесу та держави через сучасний інструментарій приватно-державного партнерства (ПДП). Найважливішою особливістю приватно-державного партнерства, що відрізняє його від інших форм взаємодії держави та бізнесу (зокрема й міжнародного, основним представником якого є ТНК), є функціонування в умовах змішаної економіки, що ґрунтується на взаємодії державної та приватної форм власності. Таке партнерство забезпечує вибір найбільш ефективних напрямів використання як державної, так і приватної власності, оскільки відбувається їх трансформація та виникає синергетичний ефект.

Враховуючи вищезазначене, актуальність представленої дисертантом роботи, в якій досліджено проблеми та перспективи розвитку приватно-державного партнерства в контексті транснаціоналізації економічних систем, є беззаперечною.

Наукова новизна отриманих результатів

В процесі дослідження одержано наукові результати, які розкривають особистий внесок автора у розробку проблеми та характеризують новизну роботи:

систематизовано *переваги формування моделі приватно-державного партнерства за участю ТНК* (за трьома блоками – для ТНК; для місцевої громади та суспільства в цілому; для довкілля), які базуються на висновку, що ТНК є незамінними в процесі покращення соціального середовища країн, в яких вони функціонують, завдяки своїм технологічним, організаційним і фінансовим ресурсам;

визначено *організаційно-економічні передумови співпраці держави та приватного сектора* (наявність інтересу; розуміння, що реалізація певного проекту неможлива без співпраці державної влади і бізнесу; неготовність державного сектора і великого бізнесу самостійно брати на себе ризики реалізації технологічно складних і фінансово містких проектів; важливість узгодження інтересів в процесі співпраці), що обумовлює значущість приватно-державного партнерства як нової ідеології розвитку економіки та соціальної сфери, а також окреслює напрями і принципи розвитку механізмів співпраці державної влади і бізнесу – передача в управління, оренда, концесія, спільна діяльність тощо;

розроблено *механізм взаємодії держави та ТНК на засадах моделі приватно-державного партнерства*, який визначає комплекс критеріїв щодо реалізації стратегічних пріоритетів розвитку держави, реалізації інтересів місцевих громад та інтересів приватного бізнесу (ТНК), а також необхідні умови формування відносин за моделлю приватно-державного партнерства;

в контексті моделювання шляхів узгодження інтересів ТНК та держави запропоновано *системно-динамічну модель взаємозв'язку фінансової результативності компанії та соціальних інвестицій у розвиток проектів приватно-державного партнерства*, за результатами апробації якої визначено принципи побудови державної стратегії взаємодії з ТНК, до яких віднесено: стимулювання ТНК до застосування інвестиційної стратегії; стимулювання ТНК до інвестування у грошовій формі; стимулювання ТНК

до застосування експортно-орієнтованого виробництва; стимулювання розвитку переважно інноваційного виробництва ТНК;

в рамках визначення перспектив розвитку приватно-державного партнерства в умовах транснаціоналізації світової економіки окреслено варіанти розподілу ризиків у системі приватно-державного партнерства з ТНК, зокрема ідентифіковано *ризиків приватного партнера* та *ризиків державного партнера*; при цьому наголошено, що створення універсальної схеми розподілу ризиків є неможливою. Обґрунтовано, що провідним імперативом приватно-державного партнерства має стати структурний розподіл прав і обов'язків партнерів, а також правил їх взаємодії.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій

Достовірність та обґрунтованість результатів проведеного дослідження забезпечується використанням діалектичного методу наукового пізнання, а також загальнонаукових методів пізнання, зокрема, наукової абстракції, аналізу та синтезу, системного узагальнення, порівняльного й статистичного аналізу, експертних опитувань, економіко-математичного аналізу і моделювання та ін.

Отримані результати наукових положень, висновків та рекомендацій базуються на використанні офіційних матеріалів міжнародних організацій (комісій ООН, глобальних ініціатив Global Compact UN, ОЕСР, CSR-Europe, Business for Social Responsibility, International Organization for Standardization, World Economic Forum та ін.), законодавчих та програмних документів України, статистичних матеріалів Державної служби статистики України, наукових робіт провідних вітчизняних і зарубіжних учених, результатів власних досліджень автора.

Вищезазначене свідчить про обґрунтованість і достовірність викладених результатів дослідження.

За темою наукової роботи опубліковано 11 наукових робіт у наукових фахових виданнях загальним обсягом 22,5 д.а., з яких особисто автору належить 5,4 д.а., у тому числі 1 колективна монографія загальним обсягом

17,7 д.а., з яких особисто автору належить 1,4 д.а., 7 статей у наукових фахових виданнях загальним обсягом 3,6 д.а., з яких особисто автору належить 3,1 д.а., 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, загальним обсягом 1 д.а., з яких особисто автору належить 0,7 д.а.

Публікації з достатньою повнотою відображають зміст дисертаційної роботи, автореферат відповідає її змісту.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано відповідно до напрямків науково-дослідної роботи кафедри міжнародної економіки Донецького національного університету МОН України – держбюджетних тем: «Підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності України в інтеграційних об'єднаннях: регіональний та галузевий аспект» (номер держреєстрації 0106U012484), «Розвиток старопромислового регіону на засадах інноваційної стратегії та трансферу знань» (номер держреєстрації 0111U009621).

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

Отримані результати дисертаційної роботи мають теоретичне значення, яке полягає в поглибленні теоретико-методологічних основ дослідження приватно-державного партнерства на сучасному етапі світогосподарського розвитку з урахуванням особливостей процесу транснаціоналізації.

Практичне значення основних положень, розроблених у дисертаційній роботі, полягає у тому, що вони виступають науковою основою розробки концептуальних напрямів розвитку приватно-державного партнерства з метою узгодження інтересів держави і транснаціонального бізнесу.

Результати досліджень, що містяться в дисертації, використано у практичній діяльності на різних рівнях управління, зокрема: *на міжнародному рівні* – Міжнародним товариством «Україна-Польща-Німеччина» (довідка № 135 від 15.04.2015); Міждержавною структурою Єврорегіон «Дністер» (Україна-Молдова) (довідка № 04.05/168 від 20.05.2015); *на загальнодержавному рівні* – Комітетом Верховної Ради

України з питань промислової політики та підприємництва (довідка № 04-30/14-154/54711 від 26.05.2015), Комітетом Верховної Ради України з питань європейської інтеграції (довідка №04-17/15-345/60613 від 03.06.2015); *на регіональному рівні* – Вінницькою торгово-промисловою палатою (довідка 803/06.05-04 від 15.03.2015).

Крім того, результати дослідження Ємельянової Н.А. використано у навчальному процесі Донецького національного університету МОН України (м. Вінниця) при розробці навчально-методичних комплексів і викладанні дисциплін: «Транснаціональні корпорації», «Міжнародні стратегії економічного розвитку», «Корпоративна соціальна відповідальність» (довідка № 32/01 – 08/01.13 від 19.02.2015), що підтверджено довідками, які містяться в роботі.

Зауваження та дискусійні положення до дисертації

Незважаючи на ряд отриманих науково значущих результатів, робота не позбавлена певних недоліків, до яких слід віднести такі:

1. Не можна не погодитись з автором, що одне з чільних місць серед важелів управління як в державних, так і в приватних компаніях належить людському чиннику – серед семи наведених груп важелів (табл. 1.3) – мінімум чотири пов'язані з характеристиками і проявами якостей людських ресурсів. Однак надалі в роботі цей аспект не знаходить висвітлення, що не дозволяє зробити висновку, зокрема, як позначається наявність чи відсутність працівників з необхідними професійно-кваліфікаційними характеристиками, наприклад, на процесі розподілу ризиків між державою і ТНК, про що йдеться в п. 3.3 дисертаційної роботи.

2. Пояснення потребує, чому при аналізі розвитку приватно-державного партнерства у світовій економіці (п. 2.1) дисертант виключає з розгляду Бразилію, Китай та Індію (рис. 2.1). Дійсно, в цих країнах спостерігалось падіння обсягів інвестицій в рамках приватно-державного партнерства, але чи можна вважати результати аналізу коректними без урахування цих країн, зважаючи на масштабність зобов'язань за проектами ПДП в них? Тим більше, що представляючи результати аналізу приватно-

державного партнерства в регіональному розрізі (с. 94-103) про жодні вилучення не йдеться.

3. Аналізуючи в п. 2.3 нормативно-правові засади реалізації механізму ПДП в Україні (Закони України «Про державно-приватне партнерство», «Про концесії», «Про угоди про розподіл продукції» та ін.) дисертант наводить їх основні положення, не аналізуючи на відповідність міжнародним нормам, зокрема положенням Зеленої криги з державно-приватного партнерства (с. 67-68), яка визнана провідним документом з побудови і використання відповідного механізму відносин держави і бізнес-структур, у тому числі транснаціональних.

4. Потребує конкретизації, яким чином формувалась вибірка експертів, які приймали участь в дослідженні щодо оцінки значущості політики приватно-державного партнерства (рис. 2.17). Зокрема, виникає питання, чому на національні компанії припадає 41% опитаних, в той час як на представників ТНК – лише 16%, майже стільки ж, скільки на представників малого та середнього бізнесу – 13%. Безумовно, авторська оцінка сприйняття респондентами проектів ПДП (табл. 2.11) заслуговує на увагу, але вона потребує більш детальної інтерпретації в контексті провідного аспекту дослідження – транснаціоналізації економічних систем.

5. Безумовно, важливим є висновок, що провідним імперативом приватно-державного партнерства виступають складний структурний розподіл прав і обов'язків партнерів, правил їх взаємодії, зобов'язань, відповідальності і т.і. (с. 175-178). Водночас, дана теза вимагає ґрунтовного наочного представлення – схеми, в якій композиційно було б представлено змістовне наповнення вказаного імперативу у всій повноті розгалуженого викладення.

Відповідність дисертації нормативним вимогам Порядку присудження наукових ступенів та інших документів

Викладені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

Дисертаційна робота Ємельянової Наталії Анатоліївни на тему «Розвиток приватно-державного партнерства в процесі транснаціоналізації економічних систем» виконана на високому науково-теоретичному рівні та є самостійною завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати стосовно розвитку приватно-державного партнерства в контексті транснаціоналізації економічних систем.

Зміст дисертаційної роботи відповідає обраній темі, забезпечує досягнення поставленої мети і вирішення задач наукової роботи та відповідає вимогам п. 9, 11, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів».

Загальна оцінка дисертації

Ступінь і зміст наукової новизни, теоретичне та практичне значення роботи, достовірність отриманих висновків і рекомендацій, актуальність теми дослідження дають підстави для висновку, що дисертаційна робота «Розвиток приватно-державного партнерства в процесі транснаціоналізації економічних систем» відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, а її автор Ємельянова Наталія Анатоліївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент

в.о. завідувача кафедри міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту

Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту

Тернопільського національного економічного університету

МОН України,

кандидат економічних наук, доцент

Л.І. Михайлишин

Лідер в.о. завідувача кафедри міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту Тернопільського національного економічного університету МОН України кандидат економічних наук, доцент Михайлишин Леонід Іванович

Завідувач кафедри міжнародної економіки Тернопільського національного економічного університету Дороселюк О.В.